

Metsateadlase pilguga metsanduse arengukavast

Veiko Uri

Eelmise aasta kevadel kutsuti seitse erineva valdkonna teadlast, neist kolm metsaökoloogia taustaga, Eesti metsanduse arengukava (MAK) uude juhtkogusse.

Teadlased ei tee poliitilisi otsuseid. Nagu osundas akadeemik Jaak Aaviksoo (ERR, 11.11.2020), ei pruugi rohkem teadust metsasõjas tuua lahendusi, vaid osapoolte erinevatest väärtushinnangutest tulenevalt hoopis ägedamat vastasseisu. Siiski oodatakse teadlastelt teaduspõhist nõu, mis oleks aluseks riigi ja ühiskonna jaoks parimate otsuste langetamisel. Sarnaselt COVID-19 teadusnõukojale ei saa metsateadlased öelda poliitikutele, milliseid otsuseid tuleb teha. Küll aga saavad nad tuua otsustajateni parima olemasoleva teadmise ja selgitada võimalike tegevuste ja tegemata jätmiste mõjusid ja tagajärgi.

Muidugi ei alanud MAKi koostamine märtsist 2021. Tegemist on ühe etapiga pikas protsessis. MAKi ettevalmistamises on osalenud aastate jooksul ligi 700 inimest, mis teeb sellest Eesti riigi ühe ambitsioonikaima kaasamisprojekti. Esindatud on äärmiselt lai metsandusega seotud huvigruppide ring. Selle aja jooksul on ära tehtud suur töö, sh erinevaid analüüse ja uuringuid.

MAKi koostamine on osutunud oodatult keeruliseks. Metsanduses põrkuvad ja põimuvad väga paljude erinevate huvigruppide nägemused ja väärtushinnangud. See on Eestis valdkond, kus on välja kujunenud vaadete paljusus. Neist joonistuvad selgemalt välja kahe suurema rühmana looduskaitse ja majanduslikud huvid. Nüüd on neile lisandunud veel Ukraina sõja mõju.

Lootus, et vastne MAK lahendab kõik metsanduse probleemid ja toob erinevatele osapooltele oodatud tulemused, on idealistlik. Põhimõtteliselt pole võimalik selles olukorras leida lahendust, mis võrdselt rahuldaks nii looduskaitse kui ka sotsiaal-majandusliku poole ootusi. Tundub, et sellest on ka aru saadud, sest MAKist on viimasel perioodil räägitud pigem kui lahendusest, mis kulgeks äärmuste vahelt. Samamoodi nagu matemaatikas läbib funktsioon optimaalselt hajuva punktisarve.

Eesti metsandusest rääkides mõeldakse esmajärjekorras raiet ja vastupidi. Ka MAKi protsessi vältel on põhitähelepanu olnud aastasel raiemahul – justkui ainuüksi selle «õige» arvu väljatoomine lahendaks aastatega kujunenud probleemid, vastasseisud ja umbsõlmed. Suur tähelepanu raietele võib olla põhjustatud ka MAK-i lühikesest, vaid kümneaastasest vaatest. Metsanduses on kümne, viiekümne ja saja aasta perspektiivid täiesti erinevad asjad.

Paradoksaalne ja raskesti mõistetav on tõsiasi, et just kurja kuvandiga raie ja seeläbi metsade professionaalne uuendamine tagab produktiivsemad metsad

ning kvaliteetse puiduressursi kaugemas tulevikus. Võrreldes majandusmetsa eluringiga on lageraiete märgatav mõju meie metsamaastikule suhteliselt lühiajaline. Raiesmik häirib meid täna ja lähiaastatel, aga paari inimpõlvega saab sellest küps mets. Teisisõnu, raiemahu kavandamisel tuleb ühe tegurina arvestada pikka perspektiivi, et tagada metsanduse kestlikkus ka kaugemas tulevikus.

Raiemahu üle käiva vaidluse taustal on kahjuks täiesti varju jäänud metsade ja metsanduse arengut palju enam mõjutav metsakasvatuslik tegevus. Meie suur ülesanne on kasvatada selliseid metsi, mis võimalikult hästi rahuldaks ühiskonna vajadusi tulevikus ja mis oleks tootlikumad ja püsikindlamad muutuvates kliimaoludes.

Praeguses MAK-i versioonis välja pakutud ühtlasel puidukasutusel põhinev aastane raiemahu hinnang põhjustas nurinat nii looduskaitse kui ka majanduse poolelt. Ühtede arvates on seda mahtu kaugelt liiga palju, teiste meelest selgelt vähe.

Kui tugineda vaid metsanduslikele argumentidele, siis tuleks eelistada raiemahtu, mis mahub majandatavate metsade juurdekasvu sisse. Kuna peame arvestama kliimamuutusega, siis on mõttekas valida ühtlase kasutuse stsenaarium, mis tagaks metsamaal süsiniku netosidumise lähikümnenditel. Ühtlase puidukasutuse vastu räägib aga meie metsade kallutatud vanuseline struktuur. Ligi 40 protsenti neist on üle 60 aasta vanad. Tuleviku huvides eeldaks selline jaotus vanemate puistute kiiremat uuendamist, mida ühtlane raiemaht aga ei tagaks. Pakutud lähenemine on kompromiss ühelt poolt elustiku kaitse ja kliimaeesmärkide ning teiselt poolt majanduslike ja sotsiaalsete aspektide vahel.

Metsanduse seisukohast on sellisel kujul aastase raiemahu määramine üldse küsitav: selle määrab ära ennekõike küpse metsa olem, teisalt metsaomanike tegevus ja hoiakud, mis omakorda sõltuvad paljudest faktoritest. Sellel näitajal on peamiselt indikatiivne funktsioon säästva metsanduse hindamisel, võrdlemaks raiemahtu ja metsade netojuurdekasvu. Sellist võrdlust oleks palju sisukam teha pikema ajaperspektiivi keskmisena.

[Ilmunud ajalehes Postimees 2. aprillil 2022](#)